

**ADVIES
VAN 4 JULI 2012
OVER HET VOORONTWERP RUP
LEIDINGSTRAAT TESSENDERLO-DIEST**

INHOUD

I.	SITUERING	1
II.	STRATEGISCHE ADVISERING DOOR SARO	2
III.	VRAAG NAAR ONDERBOUWDE VISIE INZAKE NUTSLEIDINGEN	2
IV.	VRAAG NAAR VOLWAARDIG ALTERNATIEVENONDERZOEK	3
V.	VERDERE DOORVERTALING MILDERENDE MAATREGELEN	4
VI.	AFSTEMMING WATERTOETS	5
VII.	AFSTEMMING PASSENDE BEOORDELING	5
VIII.	ONROEREND ERFGOED	6
IX.	GLOBALE BEOORDELING	7

I. SITUERING

1. SARO ontving op 11 mei 2012 een adviesvraag van minister Philippe Muyters over het voorontwerp van RUP 'Leidingstraat Tessenderlo-Diest'.¹ Met voorliggend advies, goedgekeurd op de raadszitting van 4 juli 2012, komt de raad tegemoet aan de vooropgestelde adviestermijn van 60 dagen.

De aanleiding voor dit RUP is een project voor de aanleg en exploitatie van een ondergrondse aardgasvervoerleiding voor Fluxys NV tussen Tessenderlo en Diest. Deze aanleg kadert in de versterking van het openbaar distributienet van IVERLEK Hageland rond de stad Diest en de omliggende gemeenten om de bevoorradingszekerheid van aardgas te kunnen garanderen.

Voor de aanleg van een hoge druk aardgasleiding wordt in voorliggend RUP een leidingstraat van ongeveer 18 km aangeduid voor de gebundelde aanleg van één of meer leidingen. De aanduiding van de leidingstraat gebeurt in overdruk over de bestaande bestemmingen. De huidige bestemmingen blijven aldus geldig. In bepaalde zones wordt in de stedenbouwkundige voorschriften een verbod opgelegd op de aanleg van leiding door middel van een open sleuf. Om de impact op de omgeving te beperken zal de aanleg gebeuren via boring of persing. Op het eindpunt van de verbinding in Diest wordt een zone voorzien voor de bouw van een drukreducerstation.

2. De adviesvraag bevatte een toelichtingsnota en het grafisch plan. De toelichtingsnota vermeldt dat het plan-MER te raadplegen is op de website van de dienst MER. Tijdens de periode van het adviesproces was het plan evenwel niet beschikbaar op deze website en ook niet op de website van het departement ruimtelijke ordening. Op vraag van de SARO werd een niet-technische samenvatting van het plan-MER - en later het volledige plan-MER - bezorgd door de dienst MER. SARO betreurt dat de raad niet tijdig over alle relevante documenten kon beschikken. De raad wijst op het belang van een goede doorvertaling van de resultaten van het plan-MER (o.a. milderende maatregelen) naar voorliggend RUP. Ook inzake het alternatievenonderzoek bevat het plan-MER nuttige informatie. En ten slotte wijst de raad ook op het belang van de passende

¹ Voor de documenten bij dit voorontwerp RUP, zie www.grup.ruimtelijkeordening.be

beoordeling die moet worden uitgevoerd in het kader van het plan-MER.²

II. STRATEGISCHE ADVISERING DOOR SARO

3. Met de recente wijzigingen aan de VCRO heeft de Vlaamse overheid het adviesradenlandschap in het ruimtelijk beleid grondig gewijzigd.³ SARO vindt het positief dat het maatschappelijk middenveld veel vroeger betrokken wordt bij de opmaak van een ruimtelijk uitvoeringsplan, namelijk bij het uittekenen van de grote lijnen van het proces. Dit moet er toe leiden dat de Vlaamse Regering op een goed geïnformeerde manier tot een afgewogen beslissing kan komen. Met de volgende stap in het proces - het openbaar onderzoek - wordt het plan immers voorgelegd aan de burger. Door een strategisch advies te voorzien op het niveau van het voorontwerp van RUP hoopt de Vlaamse Regering minder bezwaren te ontvangen in het kader van het openbaar onderzoek. Dit zou moeten leiden tot een versnelling van het gehele proces.

III. VRAAG NAAR ONDERBOUWDE VISIE INZAKE NUTSLEIDINGEN

4. De toelichtingsnota (pag. 5) stelt dat Fluxys voorziet in de aanleg van een aardgasvervoerleiding tussen Tessenderlo (Schoonhees) en Diest (Webbekom). De aanleg van de leiding kadert in de versterking van het openbaar distributienet van IVERLEK Hageland rond de stad Diest en omliggende gemeenten. Hiermee zal de te verwachten toename van het verbruik kunnen worden opgevangen. Tevens moet het leiden tot een ontlasting van het openbare distributienet van INTER-ENERGA. Het plan-MER neemt deze uitgangspunten over en concludeert op basis hiervan dat *'de aanleg van aanleg van de aardgasvervoerleiding en dus ook uitvoering van het GRUP verantwoord en noodzakelijk is.'*⁴

SARO stelt vast dat het nut en de noodzaak van de aanleg van een extra gasleiding in de toelichtingsnota onvoldoende wordt aangetoond. De raad vraagt om dit in de toelichtingsnota verder te verduidelijken onder meer in het kader van de investeringsstop in de L-gasmarkt en de omschakeling op H-gas.⁵

De raad wijst op de noodzaak van een globaal ruimtelijk visieplan inzake nutsleidingen voor Vlaanderen. Dit visieplan moet gekaderd worden binnen het energiebeleid in Europees perspectief. Het ontbreken van een dergelijk visieplan maakt het onmogelijk om deze individuele vraag naar een extra nutsleiding te kunnen beoordelen op zijn noodzaak.⁶

² Het plan-MER werd op 25 mei 2012 door de afdeling Milieu-, Natuur- en Energiebeleid van het departement LNE goedgekeurd. dossier PLIR0055. www.lne.be/themas/milieueffectenrapportage/raadplegen-milieueffectenrapportages/dossierdatabank

³ SARO advies van 30 maart 2011 inzake ontwerpdecreet tot wijziging van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening van 15 mei 2009 en van het decreet van 10 maart 2006 houdende de oprichting van de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed, wat betreft adviesorganen. Voor het volledige advies, zie www.sarovaanderen.be

⁴ Zie plan-MER, punt 4.3, Nulalternatief, pag. 75-76

⁵ Rapport van de CREG (F)070913-CREG-691 'Investeringsstop L-gasmarkt en omschakeling op H-gas'

⁶ De raad verwijst naar de opmaak van de Structuurvisie Buisleidingen in Nederland. De Nederlandse regering wil in deze Structuurvisie het aanwijzen van locaties voor nieuwe buisleidingen regelen. Zo kunnen Rijk, provincies en gemeenten bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals het bouwen van woningen, rekening houden met de mogelijke toekomstige aanleg van leidingen. Voor meer info, zie <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ondergrondse-kabels-en-leidingen/buisleidingen/risico-s-en-locaties-voor-buisleidingen>. Voor de ontwerp Structuurvisie Buisleidingen kan u terecht op deze pagina: <http://docs1.eia.nl/mer/p22/p2299/2299-061ontwerpstructuurvisie.pdf>

5. SARO wijst tevens op de noodzakelijke afstemming met alle andere ruimte vragende sectoren. SARO meent dat de ruimtelijke ontwikkeling van nieuwe leidingstraten moet worden meegenomen in het kader van het nieuw op te maken beleidsplan ruimte Vlaanderen. Het uitbouwen van een robuuste open ruimte, meer doen met minder ruimte, de beperking van de verharding van de open ruimte en de verbreding van de betekenis van de open ruimte worden alvast naar voor geschoven als sleutelkwetsies in het Groenboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.⁷

IV. VRAAG NAAR VOLWAARDIG ALTERNATIEVENONDERZOEK

6. Het voorgestelde tracé van de leidingstraat heeft een totale afstand van ongeveer 18 km en loopt voor slechts 4,3 km parallel met een bestaande lijninfrastructuur (E314). De toelichtingsnota (pag.7) stelt dat tijdens de voorstudie alternatieve tracés werden onderzocht met aandacht voor tracés die parallel liggen aan bestaande infrastructuren (o.a. E314). De toelichtingsnota besluit: *‘omdat er langs het voorgenomen tracé weinig Vlaamse infrastructuur beschikbaar is, kan niet overal worden gebundeld’*. SARO meent dat de toelichtingsnota onvoldoende aantoont dat er in het kader van het vooronderzoek volwaardig onderzoek is gebeurd naar alternatieve tracés, met het oog op een maximale bundeling van lijninfrastructuren. Het is bijvoorbeeld onduidelijk waarom een tracé via de spoorlijn Tessenderlo-Diest - nochtans een lijnvormige infrastructuur - niet werd onderzocht of weerhouden als alternatief. De bestaande leiding van Fluxys ten zuiden van Tessenderlo loopt parallel met de spoorlijn. SARO vraagt dit in de toelichtingsnota verder te verduidelijken.

7. In het plan-MER werd slechts één volwaardig alternatief onderzocht voor het voorgestelde basistracé. Het alternatief tracé 2 doorkruist Tessenderlo, Halen en Diest en volgt volledig een ander tracé dan het basistracé. Daarnaast werden twee alternatieve tracés onderzocht die echter slechts over een beperkte afstand afwijken van het basistracé MER (alternatieven 1 en 3). Het plan-MER komt tot het besluit dat het basistracé vanuit milieuoogpunt de voorkeur krijgt.

De toelichtingsnota (pag. 24) stelt dat een tracé werd bepaald met een zo beperkt mogelijke ruimtelijke impact en met een zo beperkt mogelijke milieu-impact. De toelichtingsnota stelt verder: *‘Om technische en financiële redenen wordt het tracé ook zo kort mogelijk gehouden. Tracé-alternatieven en varianten werden ruimtelijk onderzocht en werden ook afgewogen op hun milieueffecten. Het gekozen tracé heeft de minste milieueffecten en heeft vanuit ruimtelijk oogpunt de voorkeur. Belangrijke natuurwaarden en concentraties van bebouwing zijn zoveel als mogelijk uit de weg gegaan.’*

8. SARO merkt op dat het voorgestelde tracé zeker niet de kortst mogelijke afstand bestrijkt tussen Tessenderlo en Diest. SARO wijst tevens op de belangrijke impact van dit basistracé. Het plan-MER toont de belangrijke significante milieueffecten van de aanleg van de leidingstraat aan. Het geplande tracé bevindt zich voor ongeveer 40% in biologisch waardevol gebied (zie punt VII).⁸ Het tracé doorkruist Habitatrichtlijngebied ‘Demervallei’ en Vogelrichtlijngebied ‘Demervallei’ (zie punt VIII). Het grootste deel van het tracé is gelegen in een zone die inzake grondwater wordt beschouwd als zeer kwetsbaar gebied (zie punt VI). Bovendien doorkruist het tracé verschillende relictzones en ankerplaatsen (o.a. Vallei van de Zwarte Beek). Er komen een tiental vindplaatsen voor die zijn opgenomen in de ‘Centraal Archeologische Inventaris’ (zie punt VIII).

⁷ Groenboek ‘Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool?’, voor meer info zie www.beleidsplanruimte.be.

⁸ Zie plan-MER voor de afbakening van een leidingstraat tussen Tessenderlo en Diest, pag. 131.

9. Het RSV stelt voor toekomstige ontwikkelingen een maximale bundeling met lijninfrastructuren voorop. In voorliggend voorontwerp wordt de vraag van Fluxys voor een extra gasleiding aangegrepen om een 'leidingstraat' te voorzien. In deze leidingstraat (artikel 1) zijn alle werken, handelingen en wijzigingen toegelaten voor de aanleg, de exploitatie en wijzigingen van ondergrondse transportleidingen en hun aanhorigheden. Het aantal leidingen is aldus niet begrensd. De mogelijke uitbreiding naar andere transportleidingen wordt in de transportnota niet onderbouwd en ook niet verduidelijkt. Noch de toelatingsnota noch het plan-MER motiveren waarom een leidingstraat nodig is.

V. VERDERE DOORVERTALING MILDRENDENDE MAATREGELEN

10. In het plan-MER wordt de afbakening van de leidingstraat in enkele, vanuit milieuoogpunt waardevolle zones, als negatief beoordeeld omwille van de negatieve effecten. Deze negatieve effecten betreffen onder meer bodemverstoring, verstoring van hydrologische eigenschappen (verstoring kwelgebieden) en biotoopverlies.

Om de negatieve effecten in te perken formuleert het plan-MER een ruime lijst van milderende maatregelen. Het betreft onder meer de vraag naar een beperking van de breedte van de leiding omwille van waardevolle vegetatie, waardevolle bodemprofielen, bouwkundig erfgoed of nabije bewoning. Voor bepaalde zones (aanwezigheid kwelzone, waardevolle (waterafhankelijke) vegetatie, verdichtingsgevoelig, risico wijziging bodem- en grondwaterkwaliteit, risico aantasting landschapsbeeld, gepaste uitvoeringsmethode) dringt het plan-MER aan op een sleufloze techniek.

11. SARO vindt het positief dat de milderende maatregelen van het plan-MER duidelijk worden opgelijst in de toelichtingsnota en doorvertaald in de stedenbouwkundige voorschriften.⁹

De milderende maatregel voor het beperken van de breedte van de leiding is in de stedenbouwkundige voorschriften onder meer vertaald door het opleggen van een sleufloze techniek (artikel 2 leidingstraat met verbod op opensleuftechniek). De raad vindt dit positief. Bovendien verbiedt dit artikel de aanleg van aanhorigheden die horen bij een ondergrondse transportleiding. In deze zones kan de bouw of de aanwezigheid van bovengrondse installaties immers tot een bijkomende impact leiden (zoals ecotoopverlies, profielvernietiging en verdichting, verstoring kwelzones en landschapsbeeld).

Om de milieu-impact te beperken is zowel in artikel 1 (leidingstraat) als in artikel 2 (leidingstraat met verbod op opensleuftechniek) ingeschreven: *'Nieuwe leidingen worden gerealiseerd in functie van het optimaal ruimtegebruik van de leidingstraat en met het oog op het behoud van de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving. De aanvragen voor vergunningen voor een transportleiding en aanhorigheden worden beoordeeld rekening houdend met de in grondkleur aangegeven bestemming.'*

De raad merkt op dat de leidingstraat in principe een onbeperkte breedte heeft. Het voorontwerp RUP formuleert geen enkele beperking ten aanzien van het aantal leidingen die in de toekomst kunnen aangelegd worden in de leidingstraat. Op zeer kwetsbare zones (o.a. voor water, natuur of landschap) is de raad van oordeel dat een verdere inperking van de milieueffecten van de leiding noodzakelijk is. Dit kan door inperking van de breedte, door andere milieumilderende maatregelen en/of milieutechnische maatregelen.

⁹ Zie toelichtingsnota, pag. 13 e.v.

VI. AFSTEMMING WATERTOETS

12. Het voorgestelde tracé loopt grotendeels door waterrijk gebied.¹⁰ De zone waarop het gasreducerstation wordt voorzien is overstromingsgevoelig. Het plangebied voor de geplande leidingstraat en de alternatieven zijn grotendeels gelegen in zeer kwetsbare gronden m.b.t. het grondwater. Daarenboven worden alle doorkruiste valleigebieden (Drie Beken, Zwarte Beek, Goerebeek, Demer) als zeer grondwaterstromingsgevoelig aangeduid.¹¹ De Vallei van de Drie Beken kent met de aanwezigheid van onder meer oeverwallen en donken een complex grondwaterstromingspatroon.

De raad verwijst naar het negatief advies van de Vlaamse Milieumaatschappij naar aanleiding van de plenaire vergadering van 21 mei 2012. De VMM stelt dat het voorliggend voorontwerp RUP niet in overeenstemming is met de doelstellingen en beginselen van het decreet integraal waterbeleid. In zijn advies wijst de VMM er op dat het Webbekomsbroek van cruciaal belang is voor het vermijden van wateroverlast binnen de bebouwde kernen. De waterbergingsfunctie moet in dit gebied absoluut prioritair blijven en de aanleg van de leiding mag dit niet in het gedrang brengen. Ze dringen er op aan om ter hoogte van de Webbekom artikel 2 te wijzigen en duidelijk op te nemen dat waterbeheer in dit gebied absoluut prioritair is. Belangrijke waterbeheersingswerken en vullingen van het wachtbekken mogen niet gehypothekeerd worden, zelfs indien hierdoor de aanleg en de exploitatie van de leiding in het gedrang wordt gebracht.

13. De raad wijst op haar opmerking (zie hoger) dat de leidingstraat in principe een onbeperkte breedte heeft. Het voorontwerp RUP formuleert geen enkele beperkingen ten aanzien van het aantal leidingen die in de toekomst kunnen aangelegd worden in de leidingstraat. Indien toch geopteerd zou worden voor de aanleg van een leiding doorheen zeer kwetsbare zones m.b.t. grondwater, is de raad van oordeel dat een verdere inperking van de milieueffecten van de leiding noodzakelijk is. Dit kan door inperking van de breedte, door andere milieumilderende maatregelen en/of milieutechnische maatregelen.

VII. AFSTEMMING PASSENDE BEOORDELING

14. Het plan-MER gaat in op de verschillende verstoringseffecten (bv. geluidsproductie, versnippering, verdroging en vernatting) op de fauna en flora in het plangebied. Volgens de biologische waarderingskaart bevindt het geplande tracé zich voor ongeveer 40% in biologisch waardevol gebied. De waardevolle ecotopen bestaan voornamelijk uit vochtige graslanden, ruigtes en bosjes. Het basistracé loopt over een afstand van 2,6 km doorheen groene gewestplanbestemming (natuur- en bosgebied) en door de vogel- en habitatrictlijngebieden (Demervallei). De leidingstraat doorsnijdt de Vallei van de Demer, de Vallei van de Drie Beken en de Vallei van de Zwarte Beek. Tussen de valleigebieden bevinden zich verschillende getuigenheuvels gevormd tijdens het Diestiaan. De valleigebieden worden gekenmerkt door natte vegetatietypes met als climaxvegetaties broekbossen. De huidige vegetatie wordt er voornamelijk gekenmerkt door soortenrijke natte graslanden en natte ruigtes. In de meeste beekvalleien is ijzerrijke kwel aanwezig.

15. Volgens de biologische waarderingskaart kunnen (op een totaal van 33 deeltracés) volgende

¹⁰ 'Het grootste deel van de leiding doorkruist vochtige tot natte gronden, waar kan worden verondersteld dat het grondwater tussen de 20 en 60 cm onder het maaiveld voorkomt (gemiddelde hoogste grondwaterstand).' plan-MER, pag. 119.

¹¹ Zie plan-MER, pag. 124.

kwetsbare zones worden onderscheiden: deeltracé 4, 6, 7, 10, 12, 14, 16, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31. Het betreft deeltracés met voornamelijk waardevolle natte valleivegetaties, maar tevens drogere bossen en holle wegen ter hoogte van de getuigenheuvels. Ook ter hoogte van de andere deeltracés komen nog waardevolle elementen voor, veelal onder de vorm van kleine landschapselementen.

16. In het kader van het behoud van waardevolle fauna en flora, dient het voorontwerp RUP prioritair rekening te houden met de speciale beschermingszones, gelegen in het plangebied. De leidingstraat doorkruist immers het Habitatrichtlijngebied SBZ-H Demervallei en het Vogelrichtlijngebied SBZ-V Demervallei. Bij opmaak van het plan-MER werd aldus ook een passende beoordeling opgemaakt. Deze beoordeling stelt dat de aanduiding van de leidingstraat een aantasting kan mogelijk maken van de lokale natuurwaarden. Van alle besproken soorten en habitats uit de SBZ-H Demervallei en de SBZ-V Demervallei, kunnen er in totaal een drietal habitats en een tiental soorten een potentieel negatief effect ondervinden van de geplande werkzaamheden. De gunstige adviezen van het Agentschap Natuur en Bos (provinciale diensten Vlaams-Brabant en Limburg) m.b.t. deze passende beoordeling werden als bijlage in het plan-MER toegevoegd.
17. Gezien de aanwezigheid van waardevolle fauna en flora vraagt de raad minstens beperkingen in te bouwen ten aanzien van het aantal leidingen die in de toekomst kunnen aangelegd worden in de leidingstraat. Op zeer kwetsbare zones voor natuur is de raad ook hier van oordeel dat een verdere inperking van de milieueffecten van de leiding noodzakelijk is. Dit kan door inperking van de breedte, door andere milieumilderende maatregelen en/of milieutechnische maatregelen.

VIII. ONROEREND ERFGOED

18. In het plan-MER wordt het aspect archeologie behandeld in de discipline Landschap, Bouwkundig Erfgoed en Archeologie.¹² In de Centrale Archeologische Inventaris is de zone ter hoogte van de Venusberg en de Vallei van de Zwarte Beek als archeologisch waardevol aangeduid. Binnen een straal van 200 m langs de leidingstraat bevinden zich vijf gebouwen, die aangeduid werden als bouwkundig erfgoed. Enkele tientallen archeologische vindplaatsen zijn opgenomen ter hoogte van Webbekom en Zelem en in de vallei van de Zwarte Beek, ter hoogte van Geenrode en Meldert en ter hoogte van de Venusberg. In het kader van archeologische relicten is het evident dat de kans op vondsten groter is in de archeologisch waardevolle zones. Dit wil echter niet zeggen dat in de overige zones geen archeologisch potentieel aanwezig is. Het plan-MER stelt dat de geldende wetgeving inzake vondsten hieromtrent gevolgd moet worden. Archeologisch vooronderzoek (inclusief een terreinverkenning) is wenselijk en moet, in toepassing van de toepasselijke regelgeving op projectniveau ingevuld worden. Volgens het plan-MER is het niet noodzakelijk specifieke elementen over archeologie op te nemen in de stedenbouwkundige voorschriften.
19. Naast deze archeologische vindplaatsen, doorkruist de geplande leidingstraat ook de ankerplaatsen 'Asdonk, Grote Beek en Kleine Beek' (A27001) en 'Vallei van de Zwarte Beek van Meldert tot Zelem' (A27003).¹³ Ankerplaatsen zijn algemeen beschouwd de meest waardevolle landschappelijke relicten. Ze dragen vaak bij tot de belevingswaarde en vormen representatieve plaatsen waar ideaaltypische kenmerken nog duidelijk herkenbaar zijn. Daarenboven kunnen ze een ruimtelijk structurerend element zijn in een al dan niet gave omgeving of een belangrijke

¹² Zie plan-MER, pag. 146 e.v.

¹³ Zie plan-MER, pag. 150 e.v.

(symbolische) voorbeeldfunctie vervullen.

De geplande leidingstraat doorkruist eveneens verschillende relictzones. Relictzones zijn gebieden met een grote dichtheid aan punt- en lijnrelicten, zichten en ankerplaatsen. Het verspreid voorkomen van deze relicten kan de gehele ruimte gaan typeren en het belangrijkste kenmerk van het landschap gaan uitmaken. In dat geval is de connectiviteit tussen de waardevolle landschapselementen ook belangrijk voor de gehele landschappelijke waarde.

IX. GLOBALE BEOORDELING

20. Op basis van voorgaande analyse adviseert SARO voorliggend voorontwerp RUP 'Leidingstraat Tessenderlo-Diest' ongunstig, tenzij voldaan wordt aan de bovenvermelde opmerkingen en in het bijzonder:

- het nut en de noodzaak van de aanleg van een extra gasleiding moet in de toelichtingsnota verder worden verduidelijkt (cf. par. 4),
- de noodzaak van een leidingstrook moet in de toelichtingsnota verder worden onderbouwd en verduidelijkt (cf. par. 9),
- het onderzoek naar alternatieve tracés moet in de toelichtingsnota verder worden verduidelijkt en aangetoond (cf. par. 6, par. 7 en par. 8),
- op zeer kwetsbare zones (natuur, water) is een verdere inperking van de milieueffecten van de leiding noodzakelijk (par. 13 en par. 17).

Tot slot onderstreept SARO het belang van een globale ruimtelijke visie inzake nutsleidingen (cf. par. 4 en par. 5).